

ญี่ปุ่นกับนโยบายต่อต้านการก่อการร้าย

ศิริพร วัชชวลค์

บทนำ

เหตุการณ์การก่อการร้ายเมื่อวันที่ 11 กันยายน ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายในสังคมระหว่างประเทศทั้งยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายต่างประเทศของประเทศต่าง ๆ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่เป็นเป้าหมายของการถูกโจมตี ประเทศที่ถูกระบุว่าเป็นแหล่งส่งออกพักพิงของผู้ก่อการร้าย และประเทศที่เป็นพันธมิตรของทั้งสองฝ่าย ญี่ปุ่นในฐานะพันธมิตรของสหรัฐซึ่งเป็นประเทศที่ถูกโจมตี และประกาศจะทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายอย่างถึงที่สุด ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายของตนหลายประการเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ดังกล่าว เช่น การประกาศสนับสนุนนโยบายการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐ การให้เงินจำนวนมากในการฟื้นฟูอัฟกานิสถาน และล่าสุดการประกาศสนับสนุนการทำสงครามของสหรัฐในอิรัก รวมทั้งการส่งบุคลากรชาวญี่ปุ่นไปร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูและสร้างสันติภาพในอิรักด้วย

อันที่จริง การต่อต้านการก่อการร้ายไม่นับว่าเป็นนโยบายหรือประเด็นใหม่ในสังคมญี่ปุ่น ในปี 1995 ญี่ปุ่นได้เผชิญกับการก่อการร้ายมาแล้ว เมื่อสมาชิกของ Om Shinrikyo ซึ่งเป็นกลุ่มทางศาสนากลุ่มหนึ่ง ได้ใช้ก๊าซ Sarin ทำร้ายชาวญี่ปุ่นที่สถานีรถไฟใต้ดินในกรุงโตเกียว ทำให้มีคนตายและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ซึ่งหลังเหตุการณ์ดังกล่าวนี้แล้ว ญี่ปุ่นก็ได้ออกมาตราการต่างๆ เพื่อรับมือกับการก่อการร้ายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตามประสบการณ์เรื่อง

การก่อการร้ายของชาวญี่ปุ่นในครั้งนั้นถูกจัดว่าเป็นเรื่องกิจการภายในประเทศ และการแก้ปัญหาก็เป็นกิจกรรมของตำรวจ มากกว่าจะถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามระหว่างประเทศ และต้องการการจัดการในลักษณะของเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศ

อาจจะกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ 11 กันยายน ได้มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนทัศนคติของคนญี่ปุ่นและผู้นำประเทศเกี่ยวกับเรื่องการก่อการร้าย เป็นครั้งแรกที่ญี่ปุ่นตระหนักถึงภัยและความรุนแรงของการก่อการร้ายในลักษณะของประเด็นระหว่างประเทศ รวมทั้งเริ่มหันเหว่าญี่ปุ่นก็อาจจะเป็เป้าหมายของการถูกโจมตีโดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายระหว่างประเทศได้เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ดังนั้นญี่ปุ่นจึงจำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมการณเพื่อรับกับสถานการณ์ดังกล่าวอย่างรอบคอบ ซึ่งการตระหนักดังกล่าวยังดัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายและบทบาทของญี่ปุ่นด้านความมั่นคงหลายประการ

บทความสั้นๆบทนี้จะพยายามอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นอันเป็นการตอบสนองต่อสถานการณ์การก่อการร้ายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเป้าหมายแนวทางของนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลKoizumi รวมทั้งกระบวนการทางกฎหมายต่างๆที่รัฐบาลKoizumi ได้ดำเนินการเพื่อให้นโยบายดังกล่าวบรรลุผล และผลที่จะตามมาในอนาคตเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้

นโยบายต่อต้านการต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลKoizumi:

แรงผลักดัน เป้าหมายและผลประโยชน์

ญี่ปุ่นเริ่มมีแนวทางหรือนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายที่ชัดเจนหลังเหตุการณ์ 11/9 ในฐานะที่เป็นนโยบายต่างประเทศที่สำคัญ เราอาจจะให้

คำจำกัดความลักษณะของนโยบายนี้ว่า “รวดเร็ว แข็งขัน และริเริ่ม” ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะที่แตกต่างไปจากนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นด้านความมั่นคงแต่เดิมอย่างมาก เหตุการณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะใหม่ของนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นดังกล่าวก็คือ ปฏิกริยาของญี่ปุ่นหลังเหตุการณ์ 11/9 การร่วมในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในอัฟกานิสถานและในอิรัก

เมื่อเปรียบเทียบกับสงครามอ่าวเปอร์เซียแล้ว ปฏิกริยาของญี่ปุ่นในการตอบสนองต่อเหตุการณ์การก่อการร้าย 11/9 นับว่ารวดเร็วกว่ามาก ญี่ปุ่นเป็นประเทศกลุ่มแรกในบรรดาพันธมิตรของสหรัฐที่แสดงความเสียใจและแสดงความพร้อมในการร่วมมือและช่วยเหลือสหรัฐในการค้นหาเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายและเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ โดยในวันที่ 19 กันยายน 2001 รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยและครอบครัวเป็นจำนวนเงินถึง 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยตั้งกองทุน 2 กองทุนในสหรัฐ คือ The New York State World Trade Center Relief Fund และ Twin Towers Fund เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งการดำเนินการทั้งสองประการนี้เป็นการแสดงความสนับสนุนสหรัฐทั้งด้านกำลังใจและกำลังเงินไปพร้อมกัน

ต่อมาเมื่อสหรัฐเริ่มการโจมตีอัฟกานิสถานเพื่อปราบปรามการก่อการร้าย ญี่ปุ่นก็ประกาศให้การสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว รวมทั้งประกาศที่จะให้ความช่วยเหลือสหรัฐในการปฏิบัติการด้วย² ซึ่งในครั้งนี้อยู่ญี่ปุ่นไม่เพียงประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมมือและให้ความช่วยเหลือเฉพาะทางการเงินเท่านั้น หากยังดำเนินนโยบายอื่นๆ ในการร่วมปฏิบัติการกับสหรัฐด้วย โดยในขั้นแรกญี่ปุ่นได้ประกาศนโยบายพื้นฐานในการตอบสนองต่อการก่อการร้าย 3 ประการคือ

¹ Ministry of Foreign Affairs. Japan action in Response to the Terrorist Attacks in The United States. Embassy of Japan, November 28, 2001.

² Ministry of Foreign Affairs. Prime Minister Koizumi Expressed Japan's Strong Support to the United States to Fight Against Terrorism. October 8, 2001.

ประการแรก ญี่ปุ่นจะมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการต่อสู้กับการก่อการร้าย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องความมั่นคงของตนด้วย ประการที่สอง ญี่ปุ่นจะสนับสนุนสหรัฐและพันธมิตรอย่างเข้มแข็ง และจะปฏิบัติการร่วมกับสหรัฐและประเทศอื่นๆ และประการสุดท้ายญี่ปุ่นจะดำเนินมาตรการที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะแสดงออกอย่างชัดเจนถึงความตั้งใจและการตัดสินใจของญี่ปุ่น

นอกจากนั้นญี่ปุ่นยังประกาศมาตรการโดยเร่งด่วนในการตอบโต้การก่อการร้าย 7 ประการคือ ประการแรกญี่ปุ่นจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นในการส่งบุคลากร(JSDF)การให้การสนับสนุนต่างๆซึ่งรวมทั้งยาและสวัสดิการทางการแพทย์ การขนส่งและอุปทานอื่นๆแก่สหรัฐและประเทศอื่นๆที่กำลังดำเนินมาตรการในการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศภายใต้มติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่1348 ประการที่สองรัฐบาลญี่ปุ่นจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่การป้องกันอุปกรณ์และพื้นที่ของกองกำลังสหรัฐและอุปกรณ์สำคัญของญี่ปุ่นประการที่สาม รัฐบาลญี่ปุ่นจะส่งเรือของ JSDF ไปช่วยในการหาข่าวสาร ประการที่สี่ รัฐบาลญี่ปุ่นจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่การร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการแบ่งปันข่าวสารโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการควบคุม ประการที่ห้า รัฐบาลญี่ปุ่นจะขยายความร่วมมือด้านมนุษยธรรม เศรษฐกิจและอื่นๆที่จำเป็นแก่ประเทศที่อยู่โดยรอบและได้รับผลกระทบ ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของความช่วยเหลือนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นจะขยายความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจในกรณีวิกฤตการณ์ให้แก่อินเดียและปากีสถาน ประการที่หก รัฐบาลญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พลัดถิ่นตามที่จำเป็น ซึ่งกรณีนี้รวมถึงความเป็นไปได้ในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมโดย JSDF และประการสุดท้าย รัฐบาลญี่ปุ่นโดยการร่วมมือกับประเทศต่างๆจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของ

สถานการณ์ เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนยุ่งยากของระบบระหว่างประเทศและระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ³

ในทางปฏิบัติญี่ปุ่นได้ดำเนินมาตรการสนับสนุนสหรัฐในการโจมตีอัฟกานิสถานเพื่อทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายหลายประการคือ ประการแรก รัฐบาลญี่ปุ่นได้ออกพระราชบัญญัติมาตรการพิเศษเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย(Anti Terrorism Special Measures Law)ในเดือนตุลาคม2001 โดยสาระของพระราชบัญญัตินี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันร่วมกับประชาคมระหว่างประเทศในการต่อต้านการก่อการร้าย นอกจากนั้นพระราชบัญญัตินี้ยังให้อำนาจรัฐบาลในการร่วมมือและสนับสนุนกองกำลังของสหรัฐ และกิจกรรมของสหรัฐและพันธมิตรที่มีเป้าหมายในการกำจัดภัยคุกคามของการก่อการร้าย กิจกรรมที่เกี่ยวกับการค้นหาและช่วยชีวิต และการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อการร้ายด้วย และเมื่อพระราชบัญญัตินี้ผ่านสภาแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ดำเนินการส่งเรือรบ 5 ลำจากMSDFไปยังมหาสมุทรอินเดีย พร้อมลูกเรือปฏิบัติการไม่เกิน 1,250 คน ทำหน้าที่ในการช่วยสนับสนุนการขนส่ง บำรุงรักษา ตรวจซ่อม และบริการทางการแพทย์ ส่งเครื่องบิน 6 ลำจากASDF พร้อมนักบินและผู้ร่วมปฏิบัติการไม่เกิน 180 คน ทำหน้าที่ในการขนส่งลำเลียงเครื่องบินซ่อมและบำรุงรักษา และให้คำมั่นว่าความช่วยเหลืออื่นไม่ว่าจะเป็นการกวาดตุนระเบิด การช่วยเหลือผู้ประสบภัย ฯลฯ จะได้รับการดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง ประการที่สอง รัฐบาลญี่ปุ่นได้ขยายขอบข่ายการรักษาความมั่นคงของ JSDF ที่มีต่อกองกำลังและอุปกรณ์ของสหรัฐในญี่ปุ่น เพื่อการป้องกันพื้นที่และอุปกรณ์ดังกล่าว ประการที่สาม รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พลพซึ่งมีทั้งชาวอัฟกันและประเทศอื่นๆที่อยู่โดยรอบอัฟกานิสถานซึ่งได้รับผลกระทบจากการโจมตี โดยมีทั้งการให้แบบสองฝ่าย

³ Ministry of Foreign Affairs. Japan Action in Response to the Terrorist Attacks in the United States.

Embassy of Japan, November 28 ,2001.

โดยตรงและการให้ผ่านองค์การระหว่างประเทศ ประการที่สี่ รัฐบาลญี่ปุ่นได้ดำเนินมาตรการ ฉุกเฉินเพื่อช่วยปากีสถานและอินเดีย ซึ่งประกอบด้วยเงิน ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า การชะลอหนี้ และการช่วยเหลือผู้พลพที่มาจาก อัฟกานิสถาน ประการที่ห้า รัฐบาลญี่ปุ่นได้ดำเนินมาตรการในการอายัดเงินและทรัพย์สินของกลุ่มผู้ก่อการร้าย และประการที่หก รัฐบาลญี่ปุ่นได้ดำเนินการ ทางการทูต โดยการเจรจาขอการสนับสนุนจากประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศ ในกลุ่มอาหรับและเวทีพหุภาคีต่าง ๆ เช่น APEC เป็นต้น⁴ ซึ่งการดำเนิน มาตรการทั้งหมดดังกล่าวนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นได้กระทำการอย่างรวดเร็วภายในระยะเวลา 3 เดือนนับแต่เหตุการณ์ 11/9 เกิดขึ้นเป็นต้นมา

เมื่อการโจมตีอัฟกานิสถานได้ยุติลงในเวลาต่อมา รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้ เป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมนานาชาติเพื่อให้ความช่วยเหลืออัฟกานิสถาน (International Conference on Reconstruction Assistance to Afghanistan) ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนการต่อต้านการก่อการร้ายด้วยโดยที่การประชุมนี้ ได้จัดขึ้นที่กรุงโตเกียวระหว่างวันที่ 21-22 มกราคม 2002 และในการประชุมนี้ ญี่ปุ่นได้ประกาศให้ความช่วยเหลือแก่อัฟกานิสถานเป็นจำนวนเงินถึง 500 ล้าน เหรียญสหรัฐ ภายใน 2-5 ปีข้างหน้า เพื่อการฟื้นฟูบูรณะประเทศโดยที่เน้นในเรื่อง การศึกษา สาธารณสุข และสถานะของสตรีและเด็กในสังคม⁵ และเมื่อการ ดำเนินการผ่านไปประมาณ 1 ปีรัฐบาลญี่ปุ่นแถลงผลของการดำเนินการว่า การ ฟื้นฟูบูรณะได้รับการดำเนินการในกิจกรรมหลัก 11 ประการคือ การสนับสนุน การเข้าเรียนของเด็กประมาณ 2.77 ล้านคน, ดำเนินการฝึกอบรมครูมากกว่า 11,000 คน, การฟื้นฟูบูรณะโรงเรียนประมาณ 263 แห่ง, การให้วัคซีนแก่เด็ก

⁴ เฟ็งอ้วง

⁵ Ministry of Foreign Affairs. Opening Statement by Prime Minister Junichiro Koizumi at the International Conference on Reconstruction Assistance to Afghanistan. January 21, 2002.

มากกว่า 10 ล้านคน, ฟื้นฟูบูรณะและให้อุปกรณ์การเรียนแก่โรงเรียนมากกว่า 1,250 แห่ง, สนับสนุนเครื่องมือสำหรับบ้านชั่วคราวมากกว่า 23,000 หลัง, ฟื้นฟูบูรณะโรงพยาบาลมากกว่า 24 แห่ง, สนับสนุนหนังสือภาพการกู้ภัยระเบิดประมาณ 300,000 เล่ม, ส่งผู้เชี่ยวชาญไปประมาณ 21 คน, ให้การสนับสนุน NGOs มากกว่า 35 องค์กร, และรับบุคลากรมาฝึกงานในญี่ปุ่นประมาณ 60 คน⁶ ซึ่งจากการดำเนินการทั้งหมดของญี่ปุ่นในระยะเวลาประมาณ 1 ปีกว่า นับแต่เหตุการณ์ 11/9 เป็นต้นมานั้นอาจกล่าวได้ว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการดำเนินการในเรื่องความร่วมมือเพื่อการต่อต้านการก่อการร้ายที่กระตือรือร้นมากประเทศหนึ่ง

นอกเหนือจากการร่วมทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในอัฟกานิสถานแล้ว ในปี 2003 ญี่ปุ่นยังได้มีส่วนร่วมในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายและการครอบครองอาวุธร้ายแรงใน อิรักอีกด้วย โดยเฉพาะในกรณีของอิรักนั้น ญี่ปุ่นได้มีบทบาทอย่างแข็งขันในการจัดการกับปัญหานี้ตั้งแต่ระยะแรก นั่นคือ ก่อนที่สงครามจะเกิดขึ้นในเดือนมีนาคม 2003 โดยการดำเนินการทางการทูตทั้งโดยผ่านองค์การระหว่างประเทศอย่างสหประชาชาติ และการดำเนินการในลักษณะสองฝ่ายระหว่างญี่ปุ่นกับอิรัก และระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศอื่นๆ ในตะวันออกกลางเพื่อกดดันอิรัก จากข้อมูลของกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นพบว่า ในระยะเวลาตั้งแต่เดือนกันยายน 2002 ถึงมีนาคม 2003 (ก่อนเกิดสงคราม) รัฐบาลญี่ปุ่นได้พยายามเจรจาสองฝ่ายกับอิรักเพื่อโน้มน้าวอิรักให้ร่วมมือกับประชาคมโลกโดยผ่านสหประชาชาติเพื่อยุติปัญหาด้วยวิธีการสันติภาพถึง 9 ครั้ง เสร็จสองฝ่ายกับประเทศอื่นๆ ในตะวันออกกลางถึง 18 ครั้งในปัญหานี้ ในขณะที่เจรจาสองฝ่ายกับสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแต่ละประเทศอีกหลายครั้ง เช่น กับสหรัฐ 15 ครั้ง กับสหราชอาณาจักร

⁶ Ministry of Foreign Affairs. Japan's Support for Afghanistan : One Year After the Peace Process Began. December 2002

6 ครั้ง กับฝรั่งเศส 7 ครั้ง กับรัสเซีย 7 ครั้ง และกับสาธารณรัฐประชาชนจีนอีก 1 ครั้ง⁷ การเจรจาทั้งหมดนี้ไม่นับรวมการเจรจากับการประมุขที่จัดโดยสหประชาชาติ (คณะมนตรีความมั่นคงและสมัชชาใหญ่) ซึ่งในการประชุมดังกล่าว ญี่ปุ่นก็แสดงบทบาทอย่างแข็งขันเช่นกัน

เมื่อความพยายามด้านการทูตไม่ประสบความสำเร็จ และสงครามเกิดขึ้นในวันที่ 20 มีนาคม 2003 ญี่ปุ่นก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประกาศสนับสนุนการทำสงครามในครั้งนี้ นายกรัฐมนตรี Koizumi ได้กล่าวว่า *"In consideration of its national interest, and as a responsible member of the international community, Japan supports this time's use of force against Iraq by the United States, our ally, and other countries."*⁸ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากญี่ปุ่นมีข้อจำกัดทางกฎหมายในเรื่องการใช้กำลัง ญี่ปุ่นจึงไม่ได้เข้าร่วมในการปฏิบัติการทางทหารร่วมกับสหรัฐและสหราชอาณาจักรดังที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวยืนยันว่า *"Although Japan supports the position of the United States, it will not use force in any way. Nor will it participate in any military campaign."*⁹ หากแต่ได้ดำเนินมาตรการในการช่วยเหลือผู้ประสบภาวะสงคราม กล่าวคือ ประการแรก รัฐบาลได้ประกาศให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้านของอิรักที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากภาวะสงครามนี้เพื่อเป็นการลดผลกระทบจากสงคราม ประการที่สอง รัฐบาลญี่ปุ่นจะดำเนินมาตรการที่จำเป็นต่างๆ ในการทำลายอาวุธที่มีอำนาจในการทำลายล้างสูง, กับการระเบิดในทะเล, รวมทั้งการฟื้นฟูบูรณะและการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่อิรักด้วย และประการสุดท้าย รัฐบาลญี่ปุ่นจะยังคงไว้ซึ่งการสนับสนุนต่อกิจกรรม ทาง

⁷ Ministry of Foreign Affairs. Japan's Diplomatic Efforts on the Issue of Iraq. March, 2003.

⁸ Ministry of Foreign Affairs. Statement by Prime Minister Junichiro Koizumi. March 20, 2003.

⁹ Ministry of Foreign Affairs. Press Conference by Prime Minister Junichiro Koizumi. March 20, 2003.

ทหารและกิจกรรมอื่นๆ ของประเทศพันธมิตรของญี่ปุ่นในการต่อสู้กับการก่อการร้ายทั้งในอัฟกานิสถานและในดินแดนอื่นๆ ทั่วโลกด้วย¹⁰

นอกจากการประกาศจุดยืนและนโยบายในการปฏิบัติต่ออิรักในระหว่างสงครามแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้ประกาศมาตรการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่อิรักและประเทศเพื่อนบ้านของอิรัก ซึ่งนับตั้งแต่สงครามเกิดขึ้นจนสงบลง และมาจนถึงขณะนี้ ญี่ปุ่นได้ประกาศให้ความช่วยเหลืออิรักและประเทศข้างเคียงมากมายหลายประการ กล่าวคือ ประการแรก รัฐมนตรีต่างประเทศของญี่ปุ่นได้ประกาศว่ารัฐบาลญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่อิรักนั้นจำนวนมากถึง 100 ล้านเหรียญสหรัฐโดยผ่านองค์การระหว่างประเทศต่างๆ ซึ่งในจำนวน 100 ล้านเหรียญสหรัฐนี้จะแบ่งเป็น 11.5 ล้านเหรียญ ผ่าน World Food Program, 8 ล้านเหรียญ ผ่าน International Committee of the Red Cross, 5 ล้านเหรียญ ผ่าน UNICEF, 30 ล้านเหรียญ สำหรับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในอิรัก, และอีก 45.5 ล้านเหรียญที่เหลือสำหรับมาตรการความช่วยเหลือที่จำเป็นอื่นๆ เช่นสำหรับโครงการ Oil for Food Program, การช่วยเหลือผู้พลัดถิ่นและผู้ไร้ที่อยู่ ฯลฯ¹¹ ประการที่สอง นอกเหนือจากความช่วยเหลือจำนวน 100 ล้านเหรียญสหรัฐแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นยังประกาศให้ความช่วยเหลืออีก 1 ล้านเหรียญสหรัฐ ผ่าน UNESCO และ Japan Trust Fund for Preservation of the World Culture Heritage สำหรับการฟื้นฟูและรักษาวัดถูปโบราณของพิพิภักดิ์ในอิรัก¹² ประการที่สาม รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศตั้งเป้าหมายที่จะให้ความช่วยเหลือมากถึง 1 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยผ่าน Japanese Funds-in-Trust for the Capacity-Building of Human Resources

¹⁰ Ministry of Foreign Affairs. Statement by Prime Minister Junichiro Koizumi. March 20, 2003.

¹¹ Ministry of Foreign Affairs. Press Conference by Ms.Yoriko Kawaguchi, Minister for Foreign Affairs of Japan. April 9, 2003.

¹² Ministry of Foreign Affairs. Japan's Contribution to the Rehabilitation of Iraq in the Field of Culture and Education in Cooperation with UNESCO. April 23, 2003.

ซึ่งจะจัดตั้งขึ้นภายใน UNESCO เพื่อโครงการด้านการศึกษาในอิรัก¹³ ประการที่สี่ รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศให้ความช่วยเหลือ 2.5 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยผ่าน UNDP สำหรับการขุดลอกท่าเรือ Umm Qasr Port เพื่อการลำเลียงวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือสำคัญสำหรับการฟื้นฟูบูรณะอิรัก¹⁴ และประการที่ห้า รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศขยายความช่วยเหลืออีกจำนวน 9,948,856 เยน สำหรับโครงการรากหญ้าด้านความมั่นคงแห่งมนุษย์ในชุมชนเมือง Umm Qasr ทางใต้ของอิรัก¹⁵

ในด้านบุคลากร รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตัดสินใจส่งบุคลากรที่เป็นพลเรือนของญี่ปุ่นเข้าร่วมในปฏิบัติการฟื้นฟูบูรณะอิรักร่วมกับสหรัฐเมื่อสงครามผ่านไปได้ประมาณ 1 เดือน โดยส่งบุคลากรเข้าร่วมใน the U.S. Office of Reconstruction and Humanitarian Assistance (ORHA) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทหลักในการฟื้นฟูบูรณะอิรัก¹⁶ โดยบุคลากรเหล่านี้จะได้รับการคัดเลือกมาจากกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น JICA หรือ JBIC โดยจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบสถานการณ์และความจำเป็นของอิรักในการขอรับความช่วยเหลือเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่รัฐบาลญี่ปุ่นในการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือแก่อิรัก รวมทั้งร่วมมือกับกองกำลังของสหรัฐในการฟื้นฟูอิรักด้วย¹⁷

แน่นอนว่า การส่งบุคลากรชาวญี่ปุ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูบูรณะอิรักร่วมกับองค์กรของสหรัฐในครั้งนี้ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์เป็น

¹³ เฟ้งอ่าง

¹⁴ Ministry of Foreign Affairs. Contribution of the Government of Japan to Umm Qasr Port Project, Iraq. April 30, 2003.

¹⁵ Ministry of Foreign Affairs. Assistance to Iraq for Humanitarian Operations in the Community. May 1, 2003.

¹⁶ Ministry of Foreign Affairs. Assistance to Iraq by Japanese Civilians through the U.S. Officer of Reconstruction and Humanitarian Assistance (ORHA). April 18, 2003.

¹⁷ Ministry of Foreign Affairs. Press Conference by Press Secretary Hatsuhsa Takashima. April 18, 2003.

อย่างมากในสังคมญี่ปุ่นว่าเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญสันติภาพหรือไม่ ซึ่งทางฝ่ายรัฐบาลญี่ปุ่นได้ชี้แจงว่า การส่งบุคลากรออกไปครั้งนี้เป็นสิ่งที่สามารถทำได้โดยไม่ขัดกับระบบกฎหมายของญี่ปุ่น เพราะผู้ที่ถูกส่งออกไปเป็นพลเรือนและมิได้ปฏิบัติการทางทหาร และการส่งบุคลากรออกไปครั้งนี้ยังจะเป็นประโยชน์ในด้านของการได้รู้เห็นข้อเท็จจริงถึงความต้องการความช่วยเหลือของอิรัก ทั้งยังสามารถประสานงานกับหน่วยงานระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูบูรณะและการให้ความช่วยเหลืออิรักได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย¹⁸

นอกจากการส่งพลเรือนออกไปร่วมปฏิบัติการฟื้นฟูบูรณะอิรักแล้ว ในตอนปลายปี 2003 รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้ประกาศที่จะส่ง JSDF เข้าไปมีส่วนร่วมในการรักษาสันติภาพและฟื้นฟูบูรณะอิรักอีกด้วย ซึ่งการตัดสินใจในครั้งนี้ของรัฐบาลญี่ปุ่น ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ที่กว้างขวางมากกว่าการตัดสินใจส่งบุคลากรด้านพลเรือนในครั้งแรก โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการขัดรัฐธรรมนูญและความปลอดภัยของ JSDF เอง เพราะตามพระราชบัญญัติ PKO ของญี่ปุ่นนั้น JSDF สามารถที่จะพกพาได้เพียงอาวุธเบาเพื่อการป้องกันตนเองและผู้ร่วมงานเท่านั้น ในขณะที่สถานการณ์ในอิรักยังไม่สามารถเรียกว่าเป็นสภาพที่สงบหรือปลอดภัยเพียงพอ แม้ว่าสหรัฐจะประกาศว่าสงครามได้สิ้นสุดลงแล้วก็ตาม ยิ่งกว่านั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่นักการทูตญี่ปุ่น 2 คนถูกฆ่าในอิรักในตอนปลายเดือน พฤศจิกายน 2003¹⁹ การวิพากษ์วิจารณ์ก็ยิ่งรุนแรงมากขึ้น แต่รัฐบาล Koizumi ก็ยืนยันที่จะดำเนินการส่งบุคลากร SDF ออกไปร่วมในการปฏิบัติการตามแผนการที่วางไว้ ซึ่งในที่สุด ในเดือนธันวาคม 2003 รัฐบาล Koizumi ก็สามารถผลักดันให้แผนการการให้ความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูอิรักเป็นกรณีพิเศษผ่านสภาได้ และภายใต้แผนการดังกล่าวนี้ได้เปิดโอกาสให้รัฐบาล

¹⁸ เพิ่งอ้าง

¹⁹ Ministry of Foreign Affairs. Press Conference by Foreign Minister Kawaguchi on Murder of Japanese Embassy Staff in Iraq. November 30, 2003.

ญี่ปุ่นสามารถส่ง JSDF ไปร่วมปฏิบัติการในอิรักได้ ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้วางแผนว่าจะส่ง JSDF ประมาณ 1,100 คน เข้าร่วมในการปฏิบัติการฟื้นฟูบูรณะอิรัก ซึ่งในจำนวนดังกล่าวนี้คาดว่าจะประกอบด้วย GSDF ประมาณ 650-700 คน ASDF ประมาณ 150 คน พร้อมด้วย C-130 transport plane อีก 3 ลำ และ MSDF ประมาณ 300 คน พร้อมกัน Osumi-type transport vessel ในการขนส่งเครื่องมือต่างๆ ไปยังอิรัก²⁰

จากการดำเนินนโยบายและการปฏิบัติการดังกล่าวทั้งหมดของรัฐบาลญี่ปุ่น จะเห็นได้ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นมีแนวนโยบายที่ชัดเจนต่อเรื่องการต่อต้านการก่อการร้าย และดำเนินนโยบายตอบสนองต่อเรื่องดังกล่าวอย่างแข็งขันเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ซึ่งลักษณะของนโยบายต่างประเทศแบบนี้เป็นลักษณะที่แตกต่างไปจากนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นแต่เดิม ดังนั้นจึงเกิดคำถามสำคัญติดตามาว่า อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะทำให้เกิดผลกระทบหรือผลต่อเนื่องตามมาหรือไม่อย่างไรในอนาคตอันใกล้ ทั้งต่อสังคมญี่ปุ่นและสังคมโลกโดยภาพรวมด้วย

โดยทั่วไปแล้วมีคำอธิบายที่เกี่ยวกับปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น โดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐว่า มักเป็นนโยบายที่ได้รับอิทธิพลหรือแรงกดดันจากสหรัฐให้ดำเนินการมากกว่าที่จะเป็นนโยบายที่ฝ่ายญี่ปุ่นเป็นผู้ริเริ่ม โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความมั่นคง ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นมีข้อจำกัดทางกฎหมายในการที่จะดำเนินนโยบายความมั่นคงในลักษณะที่เป็นอิสระจึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพิงสหรัฐในเรื่องดังกล่าว ซึ่งเรื่องนี้เป็นที่มาของการมีอิทธิพลของสหรัฐเหนือ

²⁰ "Koizumi OK's SDF Dispatch". Yomiuri Shimbun. www.yomiuri.co.jp, December 2003.

นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นไม่แต่เฉพาะในเรื่องความมั่นคงเท่านั้น หากยังรวมไปถึงเรื่องอื่นๆด้วย เช่น การค้า หรือความสัมพันธ์กับประเทศที่สาม โดยเฉพาะในยุคสงครามเย็นที่มีการแบ่งมิตรและศัตรูกันอย่างชัดเจน ญี่ปุ่นถูกจัดเป็นพันธมิตรที่สำคัญในอันดับต้นๆของสหรัฐ และมีนโยบายต่างประเทศที่สอดคล้องกับสหรัฐเสมอมา แม้เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงแล้ว ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวก็ยังคงอยู่ ญี่ปุ่นยังคงได้รับความสำคัญจากสหรัฐในฐานะพันธมิตรที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย²¹ ในขณะเดียวกันญี่ปุ่นก็ยังคงให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ญี่ปุ่นกับสหรัฐในฐานะที่เป็นเสาหลักของนโยบายต่างประเทศของตนอยู่เช่นเดียวกัน²²

อย่างไรก็ตาม การใช้แนวคิดดังกล่าวมาอธิบายการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของญี่ปุ่นหลังเหตุการณ์ 11/9 น่าจะมีข้อจำกัดอยู่บ้าง หรือไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน Paul Midford เป็นนักวิชาการคนหนึ่งที่ให้ความเห็นว่าแรงกดดันของสหรัฐต่อญี่ปุ่นในการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของญี่ปุ่นหลังเหตุการณ์ 11/9 นั้นมีค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับในกรณีสงครามอ่าวเปอร์เซียเมื่อ 10 ปีก่อนหน้านั้นด้วยแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันมาก สำหรับสหรัฐแล้วการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายทั้งในอัฟกานิสถานและในอิรักนั้น เป็นความตั้งใจอย่างมุ่งมั่นของสหรัฐที่จะดำเนินการ โดยมีได้ให้ความสำคัญมากกว่ามีประเทศพันธมิตรร่วมด้วยหรือไม่ ดังที่หลายคนได้แสดงความเห็นว่าสหรัฐมีแนวนโยบายในลักษณะ “การดำเนินการฝ่ายเดียว”(unilateral)มากในเรื่องของการต่อต้านการก่อการร้าย

²¹ The National Institute for Defense Studies. East Asian Strategic Reviews 2002. Tokyo: Japan Times Ltd., 2002, หน้า 8, 39.

²² ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ศิริพร วัชรวัลกุล, “พันธมิตรญี่ปุ่น-สหรัฐ ในยุคหลังสงครามเย็น”, เอกสารประกอบการบรรยาย, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

²³ นอกจากนั้น Midford ยังได้ให้ความเห็นว่าปัจจัยภายในประเทศ เช่น การเป็นรัฐบาลผสม ความเป็นผู้นำของนายกรัฐมนตรี Koizumi และการกลัวความเสียหาย ก็เป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายอย่างเข้มข้นของญี่ปุ่นด้วย²⁴ และที่สำคัญที่สุด Midford คิดว่าการที่แรงกดดันด้านลบจากประเทศในเอเชียตอบทบทบาต์ด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นลดลง น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันการดำเนินนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของญี่ปุ่นในช่วงหลังเหตุการณ์ 11/9 อย่างกระตือรือร้น²⁵

ผู้เขียนเองก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับ Midford ที่ว่าอิทธิพลของสหรัฐในการกดดันให้ญี่ปุ่นมีนโยบายหรือแสดงบทบาทในการต่อต้านการก่อการร้ายอย่างเข้มข้นนั้นค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เพราะสหรัฐมีแนวทางในการดำเนินนโยบายในลักษณะที่เรียกว่า “การดำเนินการฝ่ายเดียว” (unilateral) ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในสมัยของผู้นำคนปัจจุบันของสหรัฐด้วย²⁶ ดังจะเห็นได้ชัดเจนในกรณีการทำสงครามกับอิรักซึ่งสหรัฐมิได้รอให้มีมติของสหประชาชาติเป็นครั้งที่สอง แต่ได้ทำสงครามกับอิรักหลังจากที่อิรักไม่ยอมปฏิบัติตามการเรียกร้องของสหรัฐตามเวลาที่ทางสหรัฐกำหนด แม้ว่าในขณะนั้นจะมีหลายประเทศไม่เห็นด้วย รวมทั้งบางประเทศที่เป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติด้วยก็ตาม

นอกจากนั้น ผู้เขียนคิดว่านอกเหนือจากประเด็นเรื่องปัจจัยภายในประเทศและการลดลงของแรงกดดันจากเอเชียแล้ว ผลประโยชน์แห่งชาติ

²³ Paul Midford, “Japan’s Response to Terror: Dispatching the SDF to the Arabian Sea”, *Asian Survey*, Vol. XLIII, No.2, March/April 2003, หน้า 333-336.

²⁴ เพิ่งอ้าง, หน้า 336-341.

²⁵ เพิ่งอ้าง, หน้า 341-349

²⁶ Joseph Nye, *The Paradox of American Power : Why the World’s Only Superpower Can’t Go It Alone*. New York : Oxford University Press, 2002.

ของญี่ปุ่นเองในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยจากการก่อการร้ายยังเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากประเด็นหนึ่ง โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมในสงครามและการฟื้นฟูบูรณะทั้งในอัฟกานิสถานและในอิรักนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นได้เน้นย้ำอยู่ตลอดเวลาว่า ดำเนินนโยบายดังกล่าวโดยคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่นเองเป็นหลัก ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติที่รัฐบาลญี่ปุ่นกล่าวอ้างถึงนั้น เมื่อศึกษาโดยละเอียดแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ กล่าวคือ ประการแรก การตระหนักว่า การก่อการร้ายนั้นเป็นภัยคุกคามต่อญี่ปุ่นเช่นเดียวกัน และญี่ปุ่นสมควรดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายเพื่อดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความสงบสุขของโลกและของประเทศญี่ปุ่นเองด้วยในฐานะประเทศหนึ่งในโลก ดังที่นายกรัฐมนตรีKoizumi ได้กล่าวไว้ว่า

“ The Government of Japan has devoted its utmost to cooperate with the rest of the international community in our endeavors to prevent and eradicate international terrorism in order to ensure the peace and security of the international community including Japan itself.

The Government of Japan views the fight against terrorism as a challenge of its own, and with a views to securing the safety of the nation and its people, will take measures base upon this law proactively and of its own initiative, within the framework of international cooperation.”²⁷ รวมทั้งในการนี้ของอิรักด้วยที่ญี่ปุ่น เห็นว่าเป็นประเด็นความมั่นคงที่มีผลกระทบไม่แต่เฉพาะสหรัฐแต่มีผลต่อญี่ปุ่นด้วย ดังที่นายกรัฐมนตรี Koizumi ได้กล่าวในการให้สัมภาษณ์หลังการประกาศสนับสนุนสหรัฐในการทำสงครามกับอิรักว่า

²⁷ Ministry of Foreign Affairs. Statement by Prime Minister Junichiro Koizumi on the Passing of the Anti-Terrorism Special Measures Law by the Diet of Japan. October 29, 2001.

*"What would be the consequences were dangerous weapons of mass distruction to fall into the hands of a dangerous dictator? Any consequences would certainly not be limited to the people of the United States. This is not a matter without implications for Japan."*²⁸

ผลประโยชน์แห่งชาติประการที่สองที่ผลักดันให้ ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายอย่างแข็งขันและรวดเร็วก็คือ ความต้องการที่จะแสดงลักษณะของประเทศที่มีบทบาทและนโยบายต่างประเทศเป็นของตนเอง มิใช่รอให้เกิดการกดดันหรือร้องขอทั้งจากพันธมิตรและจากประชาคมโลก แน่แน่นอนว่าจากสงครามอ่าวเปอร์เซียที่ญี่ปุ่น ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ากระทำการแบบ " *too little, too late*" นั้นทำให้ญี่ปุ่นโดยรัฐบาล Koizumi เห็นความจำเป็นที่จะต้องตอบสนองต่อสถานการณ์อย่างรวดเร็ว และโดยการริเริ่มของญี่ปุ่นเอง การออกพระราชบัญญัติ Anti-Terrorism Special Measures Law ภายในเวลาเพียงเดือนเดียวหลังเหตุการณ์ 11/9 นั้นเป็นการที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้พยายามแสดงให้เห็นว่า ญี่ปุ่นได้ตอบสนองต่อเรื่องนี้อย่างจริงจังและด้วยการริเริ่มของตนเอง ดังที่นายกรัฐมนตรี Koizumi ได้กล่าวต่อสภา Diet เมื่อผ่านพระราชบัญญัติ Anti-Terrorism Special Measures Law ในเดือนตุลาคม 2001 รวมทั้งยังได้ยืนยันถึงแนวนโยบายดังกล่าวอีกในเวลาต่อมาว่า *"Japan is resolute to continue to stand by the United States in its determined fight against terrorism, and to contibute actively, on its own initiative, to the efforts of the international community, in order to prevent and eradicate international terrorism and to ensure that such terrorism acts will never be repeated."*²⁹ และในกรณีของอิรักก็เช่นเดียวกันญี่ปุ่นได้ดำเนินกิจกรรมทางการทูตมากมายเพื่อแสดงให้เห็น

²⁸ Ministry of Foreign Affairs. Press Conference by Prime Minister Junichiro Koizumi. March 20, 2003.

²⁹ Ministry of Foreign Affairs. Comment by Prime Minister Junichiro Koizumi. December 11, 2001.

ว่าได้ให้ความสำคัญแก่เรื่องนี้ รวมทั้งการตัดสินใจที่จะให้ความช่วยเหลือต่างๆ แก่อีกหลังสงครามด้วย ซึ่งนายกรัฐมนตรีKoizumiได้กล่าวว่า *"Japan will make its own decisions while reflecting upon what it can do and what it is necessary for the post war reconstruction, and for the peace and stability of the international community."*³⁰

ผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่นประการที่สามในการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้าย เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ประการที่สอง นั่นคือขณะที่ญี่ปุ่นใช้วิธีการดำเนินนโยบายที่รวดเร็วและแข็งขันในเรื่องนี้แสดงให้เห็นประชาคมโลกเห็นว่า ญี่ปุ่นมีนโยบายต่างประเทศเป็นของตนเอง ญี่ปุ่นก็ใช้การดำเนินนโยบายในลักษณะเดียวกันคือรวดเร็วและจริงจังเป็นการรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับพันธมิตรที่สำคัญคือสหรัฐด้วย นายกรัฐมนตรีKoizumiได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า *"The United States is an irreplaceable ally of Japan and provides a vital deterrence that defends the peace and security of our nation. The United States also plays an indispensable role in securing the peace and security of the Asian region surrounding Japan. At a time when the United State is about to make tremendous sacrifice for the great cause of the international community , it is Japan's duty , and is all too natural, that Japan should provide support as much as it can."*³¹ ซึ่งการดำเนินนโยบายในลักษณะดังกล่าวนี้ นอกจากจะสามารถกระชับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐให้แน่นแฟ้นขึ้นแล้ว ยังเป็นแนวนโยบายที่ยืนยันให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่ "พันธมิตร" ภายใต "สนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันระหว่างสหรัฐ

³⁰ Ministry of Foreign Affairs. Prime Minister Junichiro Koizumi's Interview on the Issue of Iraq. March 18, 2003.

³¹ Ministry of Foreign Affairs. Prime Minister Koizumi Report on Japan's Measures in Response to the Situation following the Use of Force Against Iraq. Plenary Session of the House of Representatives, Plenary Session of the House of Conciliors. March 20, 2003.

กับญี่ปุ่น"อีกด้วย³² และสนธิสัญญาดังกล่าวนี้อือเป็นรากฐานของนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นด้านความมั่นคง อันเป็นที่ยอมรับของทั้งสหรัฐและประเทศอื่นๆในเอเชียด้วย ซึ่งหมายความว่าแม้ญี่ปุ่นจะเพิ่มบทบาทของตนเองในการดำเนินนโยบายเรื่องการต่อต้านการก่อการร้าย แต่ประเทศต่างๆในเอเชียก็สามารถที่จะมั่นใจได้ในขณะเดียวกันว่าการดำเนินการใดๆของญี่ปุ่นทั้งหมดนี้ยังเป็นไปในกรอบของสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันดังกล่าว ที่ญี่ปุ่นจะไม่พัฒนาขึ้นมาเป็นภัยคุกคามต่อประเทศอื่นได้

ผลประโยชน์แห่งชาติประการสุดท้ายที่เป็นแรงผลักดันให้ญี่ปุ่นมีนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายที่กระตือรือร้นมากก็คือ ความต้องการสร้างสถานะที่มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับในสังคมระหว่างประเทศในฐานะประเทศสมาชิกที่มีความรับผิดชอบประเทศหนึ่งของสังคมโลก บทเรียนจากสงครามอ่าวเปอร์เซียที่ญี่ปุ่นให้ความร่วมมือเฉพาะทางด้านการเงินจนทำให้ถูกประชาคมโลกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากนั้นทำให้รัฐบาลKoizumiตระหนักดีว่าการจะกอบกู้ภาพพจน์ของประเทศให้ดีขึ้น มีแต่จะต้องดำเนินนโยบายที่กระตือรือร้นกว่าเดิม มีส่วนร่วมและแสดงถึงความเสียสละมากกว่าเดิม โดยเฉพาะในเรื่องบุคคลากร ดังนั้นการออกพระราชบัญญัติ Anti-Terrorism Special Measures ในปี2001 และพระราชบัญญัติการให้ความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูบูรณะอิรัก(Law Concerning to Special Measures on Humanitarian and Reconstruction Assistance in Iraq)ในปี2003ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐบาลญี่ปุ่นสามารถส่ง

³² นายกรัฐมนตรี Koizumiได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า "The most important basic policy that has underpinned Japan's postwar development to date has been our adhering to the Japan-US alliance and to the international coordination." ในMinistry of Foreign Affairs, Press Conference by Prime Minister Junichiro Koizumi, March 20,2003.

บุคคลากรเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเพื่อรักษาสันติภาพและฟื้นฟูบูรณะประเทศในอัฟกานิสถานและในอิรักได้นั้น จึงเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐบาลKoizumi คำนึงถึง³³

จากข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ก็อาจจะพอสรุปได้ว่าเป้าหมายและผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่นทั้งในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของตนเอง การรักษาสถานภาพพันธมิตรกับสหรัฐและการสร้างสถานะของประเทศให้ดูเป็นประเทศที่มีความเป็นอิสระในด้านนโยบายต่างประเทศและเป็นประเทศที่มีเกียรติในสังคมโลก ดูเหมือนจะเป็นพลังผลักดันที่สำคัญต่อการดำเนินนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายที่แข็งขันของญี่ปุ่น ในระยะเวลา2-3ปีนี้มากกว่าจะเป็นผลมาจากการกดดันของสหรัฐหรือการเรียกร้องของประชาคมโลกเหมือนในอดีตที่ผ่านมาที่ญี่ปุ่นมีแนวนโยบายด้านความมั่นคงที่ค่อนข้างวางเฉย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของญี่ปุ่นที่แข็งขันนี้จะได้รับการตอบสนองด้วยดีจากสหรัฐและหลายประเทศในเอเชีย แต่การดำเนินนโยบายดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนแปลงท่าทีของญี่ปุ่นอย่างชัดเจนในด้านนโยบายความมั่นคงซึ่งก่อให้เกิดผลต่อเนื่องตามมาหลายประการทั้งในประเทศญี่ปุ่นเองและต่อความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นกับประเทศอื่นๆด้วย

ผลสืบเนื่องจากการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาล Koizumi.

เพื่อที่จะสามารถดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายได้อย่างแข็งขัน รัฐบาลญี่ปุ่นได้แก้ไขกฎหมายและออกกฎหมายใหม่หลายฉบับในช่วงระยะเวลา

³³ Ministry of Foreign Affairs. Statement by Prime Minister Junichiro Koizumi, March 20,2003 ; Ministry of Foreign Affairs. Statement by H.E.Mr. Koichi Haraguchi Permanent Representative of Japan at the Open Meeting of the Security Council on the Security Council on the Situation in Iraq, March 26, 2003.

เพียง 2-3 ปี เท่านั้น พระราชบัญญัติฉบับแรกที่ออกหลังเหตุการณ์ 11/9 ก็คือ Anti-Terrorism Special Measures Law ในเดือนตุลาคม 2001 ซึ่งโดยเนื้อหาหลักคือการเปิดโอกาสให้รัฐบาลญี่ปุ่นสามารถส่งบุคคลากรญี่ปุ่นไปร่วมในกิจกรรมต่อต้านการก่อการร้ายในอัฟกานิสถานร่วมกับสหรัฐได้ ต่อมาในปีเดียวกันรัฐบาลญี่ปุ่นยังได้ผ่านพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขกฎหมายอีก 2 ฉบับ คือ Amendment of Self-Defense Force Law และ Amendment of the International Peace Cooperation Law โดยที่การแก้ไขกฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายบทบาทหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น และเปิดโอกาสให้บุคคลากรของญี่ปุ่นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมรักษาสันติภาพร่วมกับสหประชาชาติได้มากกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของ Peace Keeping Force (PKF) ของสหประชาชาติ ซึ่งแต่เดิมบุคคลากรของญี่ปุ่นไม่สามารถเข้าร่วมได้ ทำได้เพียงเฉพาะกิจกรรมด้านมนุษยธรรมและการฟื้นฟูบูรณะเท่านั้น³⁴

ในปี 2003 หลังจากสงครามในอิรักเกิดขึ้นรัฐบาล Koizumi ได้ออกพระราชบัญญัติใหม่อีก 4 ฉบับ โดยที่ 3 ฉบับแรกอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า Emergency Response Law ซึ่งหมายถึงกฎหมายที่ออกมาเพื่อเตรียมประเทศให้พร้อมในกรณีได้รับการโจมตีจากการก่อการร้าย ประกอบด้วยกฎหมาย 3 ฉบับ คือ Armed Attack Response Law เพื่อจัดตั้งกระบวนการตัดสินใจสำหรับรัฐบาลในการจัดการกับการถูกโจมตีโดยอาวุธ Amendment to the Self-Defense Force Law เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองกำลังป้องกันตนเองในกรณีที่ถูกล้อมด้วยกำลังหรือการก่อการร้าย และ Amendment to the Security Council of Japan เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบของความมั่นคงของญี่ปุ่นแต่เดิมและเพื่อจัดตั้งกระบวนการและเครื่องมือที่จำเป็นอื่น ๆ ในการระบุถึงการโจมตีด้วยอาวุธหรือการ

³⁴ The National Institute for Defense Studies, Japan. อ้างแล้ว. หน้า 309.

ก่อการร้ายหรือกรณีฉุกเฉินอื่นๆ รวมทั้งการออกแบบจัดตั้งองค์กรในลักษณะคณะผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาเรื่องดังกล่าว ส่วนกฎหมายฉบับสุดท้ายที่ออกในปี 2003 คือ Law Concerning to Special Measures on Humanitarian and Reconstruction Assistance in Iraq เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นสามารถแสดงบทบาทในเรื่องการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการฟื้นฟูบูรณะประเทศอิรักได้ ตามมาตรการที่สหประชาชาติเห็นชอบและดำเนินการ โดยเฉพาะการสามารถส่งบุคลากรชาวญี่ปุ่นเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย³⁵

จะเห็นได้ว่าภายในระยะเวลาเพียง 3 ปี รัฐบาลKoizumi ได้มีการออกกฎหมายใหม่และ/หรือเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศถึง 7 ฉบับ นับเป็นรัฐบาลที่ให้ความสำคัญแก่นโยบายความมั่นคงและสร้างความเปลี่ยนแปลงในเรื่องนี้มากที่สุดรัฐบาลหนึ่งของญี่ปุ่นในระบหลังสงคราม แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่รัฐบาลKoizumi ได้กระทำโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายจะได้รับการตอบสนองในด้านบวกค่อนข้างมาก ทั้งจากประชาชนญี่ปุ่นและจากสังคมโลกก็ตาม แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็มีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสังคมญี่ปุ่นทั้งในเรื่องกระบวนการกฎหมาย สถานะทางการเมืองของรัฐบาลKoizumi เองและสถานะของญี่ปุ่นในเวทีระหว่างประเทศด้วยอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของปัญหาใหญ่ที่จะตามมาในอนาคตอันใกล้

ในเรื่องของกระบวนการทางกฎหมายนั้น พระราชบัญญัติทั้ง 7 ฉบับนำไปสู่คำถามพื้นฐานที่มีมาในสังคมญี่ปุ่นเป็นเวลานานนับตั้งแต่มีการก่อตั้ง SDF ในปี 1954 นั่นคือ การขัดต่อมาตรา 9 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะสาระสำคัญของพระราชบัญญัติทั้ง 7 ฉบับมิใช่เพียงการยอมรับว่าญี่ปุ่นมีกองกำลังเท่านั้น หากยังอนุญาตให้ญี่ปุ่นใช้กองกำลังได้ มิใช่เพียงเพื่อ

³⁵ Look Japan. Vol. 49, No. 571, October 2003, หน้า 5-6.

ป้องกันตนเองเท่านั้น หากยังเพื่อสนับสนุนพันธมิตรด้วย และกองกำลังดังกล่าวสามารถครอบครองอาวุธได้ มิใช่เพียงเพื่อป้องกันตนเองเท่านั้นหากเพื่อปกป้องเพื่อนร่วมงานและเพื่อรักษาสันติภาพได้ รวมทั้งกองกำลังนั้นไม่จำเป็นต้องปฏิบัติการเฉพาะในประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น หากสามารถถูกส่งออกไปปฏิบัติการในพื้นที่นอกประเทศที่ถูกประเมินว่าเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงของญี่ปุ่นได้ด้วย และที่สำคัญที่สุดคือขอบข่ายของการปฏิบัติการของกองกำลังนั้น มิใช่เพียงกิจกรรมเพื่อป้องกันตนเองหรือกิจกรรมเฉพาะด้านมนุษยธรรมอีกต่อไป หากถูกขยายขอบเขตไปถึงการปฏิบัติการด้านข่าวสารเพื่อช่วยเหลือพันธมิตรในการทำสงคราม และการมีส่วนร่วมในการรักษาสันติภาพร่วมกับกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติได้อีกด้วย ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลงเป็นต้นมา ก็ทำให้คำถามดังกล่าวถูกตั้งข้อสงสัยด้วยว่ายังสมควรได้รับการคำนึงถึงหรือให้ความสำคัญอยู่หรือไม่ ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งยวด ทั้งในฐานะประเทศสมาชิกของสังคมโลกและในฐานะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกที่จะต้องแสดงบทบาทในกิจกรรมระหว่างประเทศทั้งด้านสันติภาพ และเมื่อมีข้อจำกัดทางกฎหมายที่ไม่อาจแก้ไขได้โดยง่ายรัฐบาลก็จำเป็นต้องหาทางออก แม้ว่าทางออกดังกล่าวนั้นจะทำให้เกิดการล้าถ่วงของกฎหมายขึ้นก็ตาม ดังนั้นสภาพที่เกิดขึ้นในสังคมญี่ปุ่นขณะนี้ก็คือความต้องการ 2 อย่างที่ขัดกัน นั่นคือ ความต้องการที่จะยังคงมาตรา 9 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไว้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการรักษาสันติภาพของประเทศ และความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้นในกิจกรรมระหว่างประเทศด้านความมั่นคงเพื่อสร้างสถานะอันมีเกียรติและเป็นที่ยอมรับของประเทศในสังคมโลก รัฐบาลญี่ปุ่นในปัจจุบันพยายามที่จะรักษาสมดุลของความต้องการทั้งสองประการนี้ไว้ด้วยกัน แต่รัฐบาลญี่ปุ่นคงไม่สามารถรักษาสภาพดังกล่าวนี้ไว้ได้อีกนานนัก เรื่องนี้ต้องการการจัดการที่ชัดเจนในอนาคตอันใกล้ ซึ่งก็ดูเหมือนว่าการแก้ไข

รัฐธรรมนูญจะเป็นแนวทางที่รัฐบาลพยายามจะเลือกดำเนินการ แต่แนวทางนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำได้ เพราะเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยทั้งความเป็นผู้นำและอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลและความเห็นพ้องของคนในสังคมโดยรวมด้วย

ในด้านของสถานะทางการเมืองของรัฐบาล Koizumi นั้น การที่รัฐบาลสามารถออกกฎหมายหรือเปลี่ยนแปลงกฎหมายใหม่ได้ถึง 7 ฉบับภายในเวลา 3 ปีนั้นมีความหมายมาก มันมิใช่เพียงการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญแก่นโยบายความมั่นคงและการต่อต้านการก่อการร้ายแต่เพียงประการเดียวเท่านั้น หากมันแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของรัฐบาลอีกด้วย เพราะกฎหมายดังกล่าวทั้ง 7 ฉบับเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและยังสัมพันธ์กับประเด็นที่ล่อแหลมต่อการถูกตั้งคำถามในเรื่องความชอบธรรมอีกด้วย การที่รัฐบาลสามารถผลักดันให้กฎหมายทั้งหมดดังกล่าวผ่านสภาออกมาได้ จึงแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของรัฐบาล หรือถ้าจะพูดกันให้ถนัดชัดเจนลงไปก็คือความเข้มแข็งของ LDP นั้นเอง เพราะ LDP เป็นผู้นำของรัฐบาลผสมที่พรรคร่วมรัฐบาลอีก 2 พรรคซึ่งไม่ว่าจะเห็นด้วยกับแนวทางของ LDP หรือไม่ก็ตาม ไม่สามารถที่จะคัดค้านหรือขัดขวางแนวนโยบายนี้ได้ นอกจากนั้นผลการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนพฤศจิกายน 2003 ที่ LDP ยังคงความเป็นพรรคเสียงข้างมากและเป็นผู้นำใน

การจัดตั้งรัฐบาลอีกต่อไปนั้น³⁶ ได้แสดงให้เห็นว่าประชาชนให้การยอมรับนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลที่มี LDP เป็นผู้นำ ซึ่งเรื่องนี้มีผลทำให้นายกรัฐมนตรี Koizumi ยืนยันในเรื่องการส่ง SDF ไปร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูบูรณะประเทศในอิรัก³⁷ ไม่เพียงเท่านั้นเพื่อเป็นการหาทางออกให้แก่ปัญหาความลึกลับของกฎหมายต่างๆ และรัฐธรรมนูญของประเทศ ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศสามารถมีบทบาทในด้านความมั่นคงในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น รัฐบาลKoizumi ยังได้ใช้ผลจากการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือในการ

³⁶ จำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคได้รับจากผลการเลือกตั้งทั่วไปในเดือน พฤศจิกายน 2003 คือ

	Pre-election strength	Seats secured
<i>Ruling parties</i>		
Liberal Democratic Party (LDP)	247	237
New Komeito	31	34
New Conservative Party	9	4
<i>Total</i>	287	275
<i>Opposition parties and others</i>		
Democratic Party of Japan(DPJ)	137	177
Japanese Communist Party(JCP)	20	9
Social Democratic Party of Japan(SDPJ)	18	6
Liberal League	1	1
Minor Parties	2	0
Independence	10	12
Total (Ruling + Opposition Parties)	475	480

หมายเหตุ : จำนวนที่นั่งก่อนการเลือกตั้งว่างอยู่ 5 ที่นั่งจากจำนวนที่นั่งทั้งหมด 480 ในสภาล่าง
ที่มา : Look Japan, Vol. 49, No. 574, January 2004, หน้า5.

³⁷ Junko Takahashi, " Koizumi wins Diet approval on as primer minister; Dispatch of SDF to Iraq still unclear", The Japan Times, www.japantimes.co.jp. Nov. 20, 2003.

สนับสนุนแผนการแก้ไขรัฐธรรมนูญของประเทศซึ่งคาดว่าจะดำเนินการในปี 2005 อีกด้วย³⁸

สำหรับผลกระทบต่อสถานะของญี่ปุ่นในเวทีระหว่างประเทศจากการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายอย่างแข็งขันนั้น ดูเหมือนจะเป็นผลในทางบวกมากกว่าการถูกวิพากษ์วิจารณ์เช่นในครั้งสงครามอ่าวเปอร์เซียเมื่อ 10 ปีก่อนหน้านั้น การดำเนินมาตรการต่างๆ ของญี่ปุ่นในครั้งนี้อย่างทั้งด้านการทูตและการตอบสนองต่อสถานการณ์ได้รับการประเมินว่าเป็นไปโดยสมฐานะของประเทศ รวมทั้งข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่ว่าด้วยการมีนโยบาย pro-US นั้นก็ไม่มากมายนัก อย่างไรก็ตามสถานการณ์ดังกล่าวนี้มิได้เกิดขึ้นจากการกระทำของญี่ปุ่นแต่เพียงอย่างเดียว หากเกิดจากแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาด้วยที่เป็นลักษณะ unilateral มากกว่าแต่ก่อน ประเด็นที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องนี้และน่าสนใจติดตามมากกว่าก็คือปฏิกิริยาของประเทศต่างๆ ในเอเชียต่อการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายที่เข้มแข็งของญี่ปุ่น เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศในเอเชียส่วนมากไม่มีปฏิกิริยาในด้านลบต่อนโยบายของญี่ปุ่นครั้งนี้ ผู้เขียนค่อนข้างเห็นด้วยกับ Midford ว่าญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการสร้างภาพพจน์และความสัมพันธ์ของตนกับประเทศในเอเชียใหม่ในลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าเป็นประเทศที่ไม่ใส่ใจในสงคราม หากแต่เป็นผู้ต้องการรักษาสันติภาพทั้งยังเป็นพันธมิตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียอีกด้วย³⁹ ความสำเร็จดังกล่าวนี้นำไปสู่การลดลงของแรงต่อต้านการมีบทบาทมากขึ้นของญี่ปุ่นในเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศจากประเทศในเอเชีย และในทางกลับกันรัฐบาลญี่ปุ่นก็สามารถใช้ประเด็นนี้เป็นแรงสนับสนุนการมีบทบาทของ

³⁸ "Koizumi reaffirms SDF Iraq plan", Yomiuri Shimbun, www.yomiuri.co.jp, Nov., 2003.

³⁹ Pual Midford 341-346, อ้างแล้ว, หน้า 341-346.

หมายเหตุ: บทความนี้ปรับปรุงจากเอกสารประกอบการอภิปรายโต๊ะกลม เรื่อง ญี่ปุ่นกับความเป็นความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2004 และรายงานการวิจัยเรื่องเดียวกันเสนอต่อ สกอ. มกราคม 2004.

ประเทศในเวทีระหว่างประเทศรวมทั้งสามารถนำมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ไขข้อจำกัดทางกฎหมายในประเทศที่เป็นอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทที่แข็งขันของตนในเวทีระหว่างประเทศด้านความมั่นคงอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้จะพอสรุปได้ว่าการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของญี่ปุ่นในขณะนี้เป็นการดำเนินนโยบายที่ “รวดเร็ว แข็งขัน และริเริ่ม” แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่านโยบายนี้เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกด้วย (reaction) ดังนั้นอาจจะเป็นประเด็นที่ต้องติดตามศึกษากันต่อไปว่าญี่ปุ่นจะสามารถที่จะพัฒนาแนวนโยบายต่างประเทศของตนเองจากลักษณะ reactive ในปัจจุบันไปเป็นลักษณะ creative ในอนาคตได้หรือไม่